

Příloha 7: Posudek oponenta habilitační práce

Masarykova univerzita

Fakulta Fakulta sociálních studií MU

Habilitační obor Politologie

Uchazeč PhDr. Roman Chytilík, Ph.D.

Pracoviště Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity

Habilitační práce Stranická soutěž v politickém prostoru: rámec pro analýzu

Oponent Doc. PhDr. Lukáš Linek, Ph.D.

Pracoviště Sociologický ústav AV ČR

Text posudku (rozsah dle zvážení oponenta)

Posuzovaná habilitační práce si klade za cíl kriticky představit tři základní teorie politické tematické soutěže: prostorové teorie, teorii valenční politiky a teorii tematického vlastnictví. Diskuze těchto teorií a jejich dílčích aspektů jako jsou metodologie, design výzkumu, operacionalizace, podmíněná platnost v různých politických/volebních systémech, je z velké části vyčerpávající. Autor projevuje nejen nadhled a schopnost uvažovat komplexně a zároveň se zaměřením na detail; ukazuje i až téměř encyklopedickou znalost a širokou mentální mapu autorů a výzkumů tematické soutěže, které pokrývají nejen komparativní politologii a volební studia, ale i politickou komunikaci, studia médií a nastolování agendy. Výsledkem je přesvědčivá studie o tematickém hlasování v euroamerických demokraciích.

Největší sílu habilitační práce vidím v setrvalém zpochybňování očekávatelné snadnosti zkoumání prostorové a tematické soutěže. Snad na každé druhé straně habilitační práce můžeme číst o tom, jaké jsou metodologické obtíže při výzkumu dané problematiky, jaké jsou problémy s operacionalizací a měřením pozic stran, jaké nesnáze existují s prokázáním předpokládaného kauzálního mechanismu apod. Autorův kritický přístup je u řady studií oprávněný a dokonce krystalizuje do relativně jasné negativní pozice vůči teorii a metodologii autorů, kteří se soustředí kolem skupiny MP (Manifesto Project, dříve MRG/CMP). U ostatních teorií je autorova pozice spíše smířlivá a celkově se snaží o jejich eklektické propojení. V tomto propojení má hlavní roli tematická prostorová soutěž, přičemž teorie valenční politiky a tematického vlastnictví mají spíše doplňující roli. Dokonce lze v obecné rovině říci, že autor tvrdí, že jsou si teorie valenčních témat a tematického vlastnictví velmi podobné a jde tedy o spor pozice vs. valence. Tematická valence strany (vnímání kompetentnosti strany v tématu) je svým způsobem vlastním tématu stranu. Je škoda, že se autor explicitně nezaměřil na postižení této shody a detailně pro ni neargumentoval.

Největší slabina předkládané habilitační práce spočívá v tom, že není úplně zřejmý cíl, proč jsou diskutovány jednotlivé teorie, modely a výzkumy. Což o to, znalost a přehled o minulém a současném stavu výzkumu v oblasti prostorové a tematické politické soutěže je enormní. Chybí jakoby celkové vyústění, které nemůže nahradit závěrečná pětistránková kapitola. Toto vyústění by se mělo spíše jako červená nit táhnout celou studií. To je mimo jiné jeden z důvodů, proč se čtenář v práci začíná postupně ztrácet. Tomu samozřejmě nepřispívá ani složitější jazyk, dlouhá větná skladba a odpor k používání českých slov (viz například používání slov jako policy performance, evaluace apod.).

Autorův přístup k předkládané výzkumné agendě osciluje mezi ochotou přijmout pozici

reflexivní sociální vědy a odmítáním této pozice. Autor na jedné straně prokládá kritickou diskuzi jednotlivých teorií radami pro praktiky (nejspíše politické strany, jejich marketéry a strategy), čímž se přiklání k praktičnosti a aplikovatelnosti zjištění ohledně tematické soutěže. Od toho je již kousek k přijetí reflexivity sociální vědy, která si uvědomuje, že svými zjištěními spolu-utváří svět, který zkoumá. Lze si například představit situaci, kdy politologické výzkumy budou opakovaně ukazovat roli valenčních témat pro volební chování a úspěšnost stran. Je jen otázkou času, kdy na to politické strany a politici zareagují a začnou je ve větší míře používat. Ta zase budou politologové a komentátoři diskutovat a kritizovat tento posun za tematické vyprázdnění soutěže, čímž se tato strategie stane méně úspěšnou. Vědecká zjištění tak promění sociální realitu. Je jen škoda, že autor reflexivitu sociálních věd více nevyužívá.

V průběhu posuzované studie se na několika místech objevila zmínka o odlišnosti reakcí voličů na strategie politických stran (například diskuze studie Vegettiho 2014). Odlišnost reakcí voličů spočívá v tom, že někteří voliči si například všimnou programové změny a jiní ne, že někteří voliči se rozhodují na základě prostorové logiky a jiní na základě valenční logiky apod. Opuštění předpokladu homogenity voličů je velká výzva, před níž stojí výzkum volebního chování a v poslední dekádě na to rostoucí měrou začíná reagovat. Přijetí optiky heterogenity voličů znamená, že je nutné analyzovat efekty například stranických strategií jako podmíněné buď voličskými charakteristikami, nebo volebním kontextem. V důsledku toho je možné, že řada zjištění a efektů, které jsou v předložené studii diskutovány, nemusí být vůbec reálnými. Přijetí heterogenity voličů by navíc mohlo být dalším argumentem proti autorovým závěrům ohledně dominantní pozice prostorových témat: nejenže každé téma má jak poziční, tak valenční složku, ale i část voličů se může rozhodovat podle poziční a druhá část podle valenční logiky.

Bez ohledu na zde předložené kritické aspekty hodnotím předloženou práci velmi pozitivně a pouze doufám, že je začátkem systematického studia tematické soutěže, jak ostatně naznačují studie, které byly autorem přiloženy k habilitační práci.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce (počet dotazů dle zvážení oponenta)

1. Jak by autor vysvětlil vzestup volební podpory strany ANO 2011 v době před podzimními volbami do PS 2013? Jaká by byla role tematických pozic, valence a vlastnění témat v tomto vysvětlení? Není tento příklad argumentem ve prospěch větší váhy pro teorie valenční politiky a tematického vlastnictví než jim přikládá?

Závěr

Habilitační práce Romana Chytilka „Stranická soutěž v politickém prostoru: rámec pro analýzu“ *splňuje* požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Politologie.

V Praze, dne 2.6. 2015

Lukáš Linek